

Najaarsreis naar Praag en omgeving met de Vereniging van vrienden van het Gemeentemuseum Helmond.

Van 21 tot en met 27 september 2003.

Touroperator: van Dongen – Zeeland – Chauffeur: Lenka Tielen

Zondag 21 september 2003

Weliswaar was het nog wat fris, maar toch scheen de zon al toen Ad v.d. Aa, haar zus Toos van Hulten, Rina en ik om half acht bij Vlisco aankwamen. Lenka Tielen, de Tsjechische chauffeur van Van Dongen, had haar bus al geparkeerd en uitnodigend opengezet. De eerste deelnemers aan de reis waren ook al aanwezig en weldra volgden de overigen. Het inladen van de koffers en het instappen van de passagiers gingen vlot en een paar minuten na acht konden we vertrekken, uitgezwaaid door Siem Ruster. Er waren 35 passagiers aan boord, want in Venlo moesten we de ontbrekende twee dames, Thea Pijpers en Ine Engels nog oppikken. Toen wij in Venlo aankwamen stonden zij bij het station klaar, zodat hiermee weinig tijd verloren ging.

We reden richting Keulen en na onderweg een korte koffie/sanitaire stop te hebben gehouden, arriveerden we ongeveer een half uur te laat in **Limburg an der Lahn**.

Zuster Therese, die de rondleiding in de kathedraal verzorgde, tilde daar niet zo zwaar aan. In goed Nederlands vertelde deze Duitse Franciscanes, die geruime tijd in Heythuizen had gewoond, ons de geschiedenis van deze prachtige, voormalige klooster- en parochiekerk St. Georg und Niklaus, thans de Dom van Limburg.

Deze kerk heeft zeven torens en het exterieur is opvallend kleurrijk. Ze is laat-Romaans, maar heeft zeker ook gotische elementen. Denk maar aan de vele arcades, spits- en klaverbladbogen. Ook in de beschilderingen is de stijlovergang duidelijk te zien. In eerste instantie lijkt deze kerk van binnen niet zo heel erg groot, maar als men dan met de trap naar boven gaat en men ziet daar dan nog de grote ruimtes, dan is het toch echt wel een grote kerk. Zuster Therese wilde ons de goede akoestiek van de kerk laten horen en liet ons daarom gezamenlijk het Paas-alleluja zingen, wat nog best aardig klonk.

Het bezoek aan deze kerk werd over het algemeen als een interessant intermezzo ervaren. Aansluitend ging ieder zijns weegs voor de lunch en om twee uur zette Lenka koers naar **Bayreuth**.

Na onderweg nog kort gestopt te hebben in de buurt van Würzburg, arriveerden we omstreeks half zeven in Bayreuth, waar we door een communicatiefout bij het Treff Hotel Residenzschloß arriveerden. We bleken echter bij het **Treff Hotel Rheingold** te moeten zijn, dat overigens vlak in de buurt lag.

De kamers in dit mooie viersterrenhotel waren snel verdeeld en doordat het hotel gewaarschuwd was dat we wat later zouden aankomen, hadden we vóór het diner nog tijd voor een aperitief in de Queen's Pub.

Het diner was in de vorm van een buffet, dat er alleszins mocht zijn. Iedereen was er vol lof over en liet zich het eten goed smaken.

Na het diner hebben we met Ton en Ans van Druenen, Jeanne Filippini, Greet van der Sande en Lenka een wandeling gemaakt door de Altstadt van Bayreuth, dat als

historisch centrum zeker de moeite waard was met o.a. zijn *Markgräfliches Opernhaus* uit 1745.

Voor een wandeling naar het Richard Wagner Festspielhaus was het helaas te laat en te donker. Het is zeker de moeite waard op een volgende reis wat meer tijd in te ruimen voor Bayreuth, de stad bevangen door de sfeer van Wagner.

Hoewel de ongeveer 600 km. van Helmond naar Bayreuth een hele zit waren geweest, konden we bij het naar bed gaan toch op een fraaie reisdag terugkijken. Het mooie weer was hierop natuurlijk ook van invloed geweest.

Maandag 22 september 2003

Na het bijzonder uitgebreide ontbijtbuffet alle eer te hebben aangedaan, werd om kwart over acht de bagage in de bus geladen en vertrokken we om half negen, met opnieuw mooi weer, richting Praag. We reden naar de Tsjechische grens, voor het grootste gedeelte niet over de autosnelweg, maar over de mooie Bundesstraße 22, over Kemnath, Erbendorf en Weiden naar de grens bij Waidhaus.

Om een snelle paspoortcontrole te bevorderen, hadden we alle passen ingezameld. Samen met Lenka heb ik de formaliteiten vervuld. Terwijl de passagiers zich buiten de bus konden verpozen, zijn Lenka en ik de bureaucratie ingedoken. Elk paspoort werd door de vrouwelijke douanebeambte op de geldigheidsdatum gecontroleerd en Lenka moest een aantal stempels vergaren, voordat alles geregeld was. Als Tsjechië volgend jaar lid wordt van de Europese Unie, dan zullen de grensbeambten zeker alle moeite hebben de bureaucratie af te zweren.

Bij het eerstvolgende benzinstation na de grens stopten we voor een kopje koffie en konden de eerste Kronen worden uitgegeven. Daarna gingen we verder richting Praag over de autosnelweg, die bij Pilsen (Plzen) nog niet klaar is en waardoor het verkeer door de stad wordt geleid. Pilsen, de naam zegt het al, is bekend om zijn brouwerijen en zijn pils.

Al met al duurde de rit naar het **Hotel Olympik** in **Praag** toch nog langer dan gepland. We werden bij het hotel opgewacht door Mevr. Marcela Filipová van FM travel, die er voor gezorgd had dat ze de kamerpasjes al had, zodat die in de bus konden worden uitgedeeld.

Toen iedereen zijn/haar kamer opzoekt, ontstond er op de gang van de tweede verdieping grote hilariteit en soms ook lichte teleurstelling, omdat de bedden achter, i.p.v. naast elkaar stonden. De stof voor de eerste limerick lag daarmee wel voor het oprapen.

Na de bagage op de kamers te hebben geplaatst konden we in het hotel lunchen. Er stond een goed buffet klaar, zodat voor iedereen wel keuze te maken was.

Met Marcela Filipová het programma doorgenomen en haar de rekeningen voor de gids en entrees betaald. Omdat de middag door de late aankomst al aardig gevorderd was, besloten we in overleg het programma te wijzigen en ons deze eerste dag te beperken tot een kennismakingsrondwandeling in Praag.

Intussen had de gids voor de komende dagen, Hanna, zich bij het gezelschap gevoegd en gingen we met de bus naar de stad, die nog druk bezig was met het herstellen van de gevolgen van de overstroming van augustus 2002. Onderweg gaf Hanna uitleg in koddig

Nederlands, dat ze zichzelf had aangeleerd tijdens de 9 maanden dat ze in Nederland had gestudeerd.

Onze wandeling begon in het *Nové Mesto*, het nieuwe stadsgedeelte, dat overigens ook al best oud is.

Onderweg zagen we mooie pleinen en gebouwen met prachtige gevels. Door de moderne *Coruna-passage* met winkels van Westerse merkkleding etc. kwamen we, via de Kruittoren in het oude hart van Praag, het *Staré Mesto*. Eerst bekeken we het prototype Jugendstilgebouw, het *Obecní Dum* ofwel stedelijk ontvangsthuis, met zijn mooie café, zijn prachtige en chique restaurant en theaterzaal. Het grote Oude Stadsplein, het *Staroměstské Náměstí*, dwong ieders bewondering af. Op het plein het *Pomník Jana Husa*, staat het Jan Hus monument – in Jugendstil, dat op 6 juli 1915 werd onthuld, 500 jaar na de berechting van de man, die destijds als ketter gezien werd. Aan het plein liggen vele indrukwekkende gebouwen, zoals het huis met de Gouden Eenhoorn, waarin verschillende bouwstijlen te herkennen zijn van Romaans tot en met Barok, de Maagd-Maria-voor-Tynkerk uit de 14^e eeuw, met zijn twee torens, die elk weer een aantal kleine torens hebben, het *Kinsky- of Golz-Kinskypaleis*, de barokke St. Nicolaaskerk enz

Aan dit grote Oude Stadsplein staat ook het oude Raadhuis met aan de zuidgevel de *Orloj* – de astronomische klok. Elk uur drommen daar grote menigten mensen samen om getuige te zijn van het tevoorschijn komen van Christus en de twaalf apostelen.

We liepen nog tot het *Václavské náměstí*, het uit de recente geschiedenis bekend geworden boulevardachtige Wencelasplein, waar Jan Palach zich na de Praagse Lente in januari 1969 in brand stak, uit protest tegen het herstel van het orthodoxe bewind door de invasie van de Russische tanks. Daarna terug naar de bus en diner in het hotel met borrelen na.

Dinsdag 23 september 2003

Ondanks het stralende weer bij ons vertrek met de bus naar de stad, hadden velen zich toch met een paraplu gewapend, omdat er voor vandaag regen was voorspeld. Lenka zette ons af bij de *Čechův most*, de z.g. Engelenbrug, wat voor Hanna moeilijk uit te spreken was. Vanaf de Engelenbrug gingen we te voet verder naar *Josefov*, de oude en zeer bekende joodse wijk van Praag.

Hoewel ook hier over het getto wordt gesproken, is het zeker geen getto waarin joden bijeen gedreven werden. In overeenstemming met de joodse wetten werden hier in de 13^e eeuw joodse huizen gebouwd, die afgezonderd moesten staan van de huizen van christenen. Aan de huizen kan men zien, dat de meeste joden destijds welvarend waren. Na enige uitleg onderweg gingen we naar de immens grote begraafplaats. In twaalf lagen liggen op deze 550 jaar oude dodenakker ongeveer 100.000 mensen begraven en staan er nog zo'n 30.000 grafstenen. Het oudste graf is dat van de dichter Avigdor Kara, die de pogrom van 1389 overleefde en er verslag van deed. Een van de meest bezochte graven is dat van rabbijn Löw. Het is nog steeds bezaaid met kiezelstenen, papiertjes met wensen en zelfs met geld, omdat de rabbijn nog steeds een bezwerende aantrekkingskracht heeft.

Doordat we lang op deze begraafplaats hadden vertoefd, bleef er helaas weinig tijd over voor het bezoek aan de *Staronová synagoga* – de Oude nieuwe synagoge en aan het joods staatsmuseum (*Státní Židovské Muzeum*). Dat was vooral jammer, omdat daar veel over joodse gebruiken te lezen valt. In ieder geval hebben we er een indruk aan overgehouden.

We dronken koffie op de eerste etage van café Milena tegenover het astronomisch uurwerk, zodat om twaalf uur de apostelen ook konden genieten van de mooie benen onder het minirokje van het dienstertje. Daarna liepen we richting *Karlův most*, de Karelsbrug, genoemd naar Karel IV die zo duidelijk zijn stempel op **Praag** heeft gedrukt. Vanaf de *Staré Město* gingen we de brug op, na eerst geluisterd te hebben naar de uitleg die Hanna gaf bij de gotische toren van *Petr Parléř* en de beelden van St. Vitus, Karlel IV en Wenceslas.

Zoals altijd was er op de brug een bedrijvigheid van neringdoenden en kunstenaars, die hun koopwaar of kunst aan de man (of vrouw) trachtten te brengen. De brug, gebouwd in de plaats van een Romaanse stenen brug, is vooral bekend om zijn vele beelden uit de tijd van de barok. Ze heeft o.a. een mooie Kruisiging uit 1710. Sommige ouderen beelden zijn door kopieën vervangen.

Vanaf de Karelsbrug gingen we met een trap naar beneden naar *Na Kampě 5*, waar ons in *Cervená Sedma* een lunch geserveerd werd, die bestond uit soep en paté met brood. Hub van Eijck kon zijn teleurstelling nauwelijks verbergen, toen hij door een complot dat zijn vrouw en Yvonne Glimmerveen met de ober hadden gesmeed, een cherryglasje pils geserveerd kreeg i.p.v. het bestelde grote glas.

Na de lunch liepen we in de stromende regen naar het Mucha-museum, dat gewijd is aan het werk van Tjsechisch grootste kunstenaar op het gebied van Jugendstil, Alfons Mucha (1860-1939). Dit werk bestaat uit litho's, affiches, olieverfschilderijen, pastels, beelden en foto's. Bekend zijn o.a. de affiches van Sarah Bernhardt. In dit museum was ook nog een diapresentatie over het werk van Mucha te zien, met o.a. de glas-in-loodramen van deze kunstenaar. Een klein museum dat zeer zeker de moeite waard was.

Tijdens het museumbezoek was het weer droog geworden en konden we weer teruglopen naar het oude stadsgedeelte, waar we op het Oude Stadsplein uit elkaar gingen en vrije tijd hadden om op eigen houtje wat rond te kijken. Via de lange boulevard die *Panská* heet, konden we dan weer bij de Engelenbrug komen. Onderweg nog even koffie gedronken in een café waar nog meer mensen uit ons gezelschap zaten. 's Avonds na het eten wat gedronken in de bar van het grote hotel Olympik, tegenover het onze. Bijna het hele gezelschap bleek daar te zijn. Dank zij de wijn en de *Becherovka* zat de stemming er goed in.

Woensdag 24 september 2003

Het was nog fris toen we Praag verlieten, omdat vandaag een glasblazerij in **Podebrady** en een bezoek aan **Kutná Hora** op het programma stonden. De zon scheen echter en gaandeweg werd het warmer.

Omstreeks tien uur waren we bij de Boheemse glasblazerij *Sklárny Bohemia*, waar een Tsjechische gids ons in het Tsjechisch het productieproces verklaarde, wat door Hanna werd vertaald. Aansluitend gingen we het plaatsje Podebrady in, waar we in de bedrijfswinkel van de glasfabriek, de producten konden bewonderen en kopen. Ook van dit laatste werd gretig gebruik gemaakt.

Hoewel wij alle bewondering hebben voor de manier waarop dit glaswerk wordt gemaakt, komt het door het feit dat het erg rijk versierd en bewerkt is, op een enkele uitzondering na, niet direct overeen met onze persoonlijke smaak.

We hebben na ons bezoek aan deze winkel in een café in de buurt koffie gedronken voor slechts 20 Kronen (= Euro 0,40), tezamen met Hub en Joke van Eijck, Jo van Stekelenburg en Ben Verlijndonk.

Na deze koffiepauze vertrok de bus in de richting van Kutná Hora, dat een kleine 70 km. ten oosten van Praag ligt. Voordat we dit stadje binnenreden, brachten we eerst een bezoek aan **Sedlec**, waar het cisterciënzer "kostnice" (knekelhuis) zich bevindt. Een monnik, František Rint, met m.i. een zieke geest, heeft daar van 40.000 beenderen een van de meest macabere spektakels van Europa geschapen. Hij heeft van menselijke botten en schedels een kroonluchter, klokken, urnen en zelfs een wapenschild van de Schwarzenberg familie gemaakt en daarmee het interieur van de kapel "verfraaid". Sommigen van ons kregen het bij het zien van dit lugubere schouwspel te kwaad en liepen de kapel uit.

Waarom zijn ooit in zo'n kleine gemeente zoveel mensen begraven?

Welnu, vroeger heeft men aarde van Golgotha in Israël overgebracht naar Sedlec en dit op de begraafplaats gestrooid. Van heinde en verre wilde men daar toen in die heilige grond ter aarde worden besteld. Toen de pest zijn vele slachtoffers eiste, werden de doden van ver uit de omgeving aangevoerd om daar te worden begraven.

Na ons bezoek aan Sedlec, reden we door naar Kutná Hora, waar we in het centrum gezamenlijk lunchten voor 110 Kr.. Hier kregen we aardappelsoep en "palatschinken", dit zijne pannenkoeken met jam ertussen en een chocoladesaus en slagroom erop.

Na even vrij te zijn geweest na de lunch, om wat rond te kijken en eventueel wat inkopen te doen, liepen we gezamenlijk door **Kutná Hora**, wat "mijnberg" betekent. De naam refereert aan de welvaart die de koper- en zilvermijnen de stad vanaf de 13^e eeuw gebracht hadden.

Helaas was de gotische St. Jacobskerk gesloten, maar buiten op de treden van de hoofdingang, gaf Hanna ons uitleg over deze kerk. Tegenover de kerk een lange muur met beelden, die aan de Karelsbrug in Praag deed denken.

We liepen verder naar de St. Barbara kathedraal (*Chrám Sv. Barbory*). Deze gotische kathedraal met haar vijf schepen, moest wedijveren met de St. Vitus uit Praag, wat bewijst hoe belangrijk Kutná Hora destijds was. De kerk is toegewijd aan de schutpatroon van de mijnwerkers. De bouw heeft 160 jaar geduurd, van 1388 tot 1548. Ze heeft oude fresco's over het werken in de munt en van zwoegende mijnwerkers. Het schitterende laatgotische, gewelfde plafond is gemaakt door twee van de grootste Praagse architecten t.w. Matthias Rejsek en Benedikt Ried.

Na dit kerkbezoek, toen het tijd werd om terug te gaan naar Praag, ontbraken bij het tellen Ine Engels en Thea Pijpers. De bus stond wat verderop op een parkeerplaats en de

dames waren na een toiletbezoek, de verkeerde kant uitgegaan. Gelukkig waren ze snel teruggevonden, zodat naar Praag konden voor het avondmaal. De rit ging door een prachtig glooiend landschap, dat hier al daar al een herfsttooi te zien gaf.

Na het eten hebben we met Lenka en een aantal anderen een wandeling gemaakt, door een bij het hotel gelegen park, in de buurt van het metrostation van de Invaliden. Deze naam is ontleend aan het gebouw in het park, dat een kopie van "Les Invalides" in Parijs zou moeten zijn. Aansluitend nog een afzakkertje gedronken in de bar van het andere Olympik hotel.

Donderdag 25 september 2003

Vandaag was het programma afgestemd op de omgeving van de Praagse Burcht. Lenka bracht ons bij schitterend weer zo dicht bij de Burcht van **Praag**, dat we nauwelijks nog hoefden te klimmen.

Allereerst zagen we de presidentiële schildwachten aan de poort van de achterzijde van het immense gebouwencomplex, dat dan de Burcht heet. Door deze poort kwamen wij op een binnenplaats, waaraan het museum lag, dat we later zouden bezoeken en vandaar uit gingen we naar de prachtige St. Vituskathedraal.

Voor de bouw van deze machtige gotische kathedraal werd door Karel IV opdracht gegeven aan Matthias van Atrecht, die bij zijn dood in 1352 acht kapellen had voltooid. In 1356 nam Petr Parléř uit Schwaben het werk over, dat later weer werd voortgezet door zijn zonen Jan en Wenceslas. Door de Hussietenoorlog kwam de bouw enige tijd stil te liggen, maar de laatste gotische bouwfase vond plaats rond 1480 door de architect van koning Vladislav Jagiello.

In de tweede helft van de 19e eeuw voerde Joseph Mocker verbouwingen uit, waarbij de geest van het gotische ontwerp van Parléř werd gerespecteerd, maar ook de latere renaissance en barokkenmerken bewaard bleven.

Pas op 12 mei 1929, duizend jaar na de moord op St. Wenceslas werd de kerk als voltooid beschouwd. In de kapel van St. Wenceslas, de patroon van Bohemen, worden zijn beenderen bewaard. In de muren zijn 1370 halfedelstenen ingelegd. Verder zijn er fresco's. Voorts is er de Koninklijke kapel met een open gewelf dat gotische decoraties heeft, die op takken van bomen lijken. In barok is een mijnwerker te zien uit de zilvermijnen van Kutná Hora.

In de kathedraal ligt het koninklijk mausoleum, een renaissancewerk met reliëfs van Boheemse koningen. Opvallend zijn ook de prachtige gebrandschilderde ramen o.a. van Alfons Mucha. De kerk heeft ook een mooi altaarretabel met episodes uit het leven van Christus.

Van de St. Vituskathedraal gingen we verder naar het oude Koninklijke paleis, waar we de Vladislavsky zaal met zijn prachtig gewelfd plafond bezochten. Dit is een enorme toernooi- en feestzaal van 62 meter lengte, 16 meter breedte en een hoogte van 13 meter. Tijdens het bewind van Rudolf II werd deze troonzaal als bazaar gebruikt en sinds 1918 worden er de presidenten van de republiek in beëdigd. Aan het einde van de zaal is een uitzichtplatform met een schitterend uitzicht over Praag, waar menige foto werd geschoten.

Na de koffie in het door Hanna besproken lokaal, liepen we naar het presidentiële paleis om de ceremoniële aflossing van de wacht gade te slaan. Het was er erg druk en omdat iedereen zo gefocust was op het militaire vertoon met muziek, was hier een ideaal klimaat voor zakkenrollers geschapen. Die maakten daar ook dankbaar gebruik van en al gauw bleek, dat van Bets Joosen en Von Deelen de portemonnees gestolen waren. Dit bracht de nodige commotie teweeg, vooral toen bleek dat Bets door dit voorval compleet van de kaart was, ondanks de bijstand die de groep haar probeerde te geven. Het zou tot de volgende ochtend duren, alvorens ze weer enigszins mens was. Haar beurs kwam terug, uiteraard zonder geld, maar dat bood niet direct soelaas. Een Frans meisje Sophie Danbrine, die had gezien wie de dader was, wees hem later aan, maar toen hij in de gaten kreeg dat hij herkend werd, zette hij het op een lopen.

Door dit incident was er teveel tijd verstreken om nog naar het *Šternberský Palác* te gaan en daarom moesten we ons tevreden stellen met het kleinere museum, dat een soort dependance was en waar vooral Vlaamse meesters te zien waren.

Hierna gingen we lunchen in een restaurant op de Burcht, waar we soep en "Kalte Platte" voorgeschoteld kregen voor Kr.210,- p.p. Ook deze lunch was weer goed.

Na de lunch gingen we over de treden terug naar de *Malá Strana*, waar we nog naar de super barokke St. Nicolaaskerk en de kerk van het Kindje-Jezus-van-Praag gingen.

Daarna gingen we weer terug naar de bus, want 's avonds zou ons bezoek aan Praag worden afgesloten met een bezoek aan de **Laterna Magika**, waar "Graffiti" op het programma stond. We konden in het hotel vroeg eten en daarna gingen we met de bus terug naar de stad. We werden bij de Legii brug afgezet om aan de andere kant van de Moldau naar de *Národní* te lopen, waar naast het Nationaal Theater – *Národní Divadlo* – het moderne gebouw van Laterna Magika ligt.

Het magische van de Laterna moet gezocht worden in de onafscheidelijke verbinding tussen film, geprojecteerde beelden en live ballet. In het begin was het even wennen, maar al gauw boeide het iedereen en waren we getuigen van werkelijk iets unieks.

De voorstelling paste ook heel goed in het moderne gebouw, waar wij via de vierde verdieping de zaal waren ingegaan. Opvallend ook waren de vele verschillende soorten muziek die bij de voorstelling werden gebruikt, van Beethoven en Philip Glass tot zelfs Henny Vrienten. Een ware belevenis en ik was blij, dat ik het advies van sommigen om daar niet naar toe te gaan in de wind had geslagen. Jammer dat Willemien Willems en Bets Joosen dit niet hebben meebeleefd.

Lenka was zo vriendelijk om ons na de voorstelling per bus nog een deel van Praag by night te laten zien. Ze reed o.a. langs het Jugendstil centraal station, dat helaas niet verlicht was en langs het Nationaal Museum (*Národní Muzeum*). Ook zagen we het "Dansende Huis" van de Nationale Nederlanden, waarnaast het appartement ligt waarin Václav Havel gewoond heeft voordat hij president werd.

Na aankomst in ons hotel hebben we met een aantal mensen nog even een slaapmutsje gedronken, voordat we naar de kamer gingen om de koffers te pakken en te slapen.

Vrijdag 26 september 2003

We zouden om acht uur bagage laden en om kwart over acht vertrekken, maar om 8 uur was iedereen in de lounge van het hotel behalve Lenka zelf. Doordat de batterijen van haar wekker niet meer goed werkten, liep deze achter, vandaar!

Door een mooi landschap reden we naar het kuuroord **Karlovy Vary** (Karlsbad), echter niet na onderweg een koffiepauze te hebben gehouden. Voordat ze het restaurant betrad, viel Thea Pijpers plat op de grond en bezeerde zich flink. In Karlovy Vary parkeerden we de bus in de buurt van Hotel Rupp, waar vroeger volgens Hanna de "celebrieten" verbleven.

Karlovy Vary is een chique kuuroord, dat ligt op de plek waar de rivieren de Tepla en de Ohre samen-

komen. Keizer Karel IV bezocht deze plaats in zijn tijd regelmatig en in zijn kielzog kwamen natuurlijk voorname gasten uit binnen- en buitenland, zoals de keurvorsten van Brandenburg en Saksen. Er vond in Karlsbad ook een treffen plaats tussen Tsaar Peter de Grote en Leibnitz. Andere grootheden waren Goethe, Schiller, Puskin, Beethoven en Karl Marx. Vroeger werd hier uitsluitend gebaad bij de warmwaterbronnen, maar later zocht men ook genezing door drinkkuren.

De warmste en tevens oudste bron, de *Vridlo*, spuit per minuut zo'n 1200 liter water in een straat van 12 meter hoogte naar buiten en is 73° Celsius. In de buurt van deze bron zagen we mensen uit tuitkannetjes het geneeskrachtige water drinken.

Karlo Vivary heeft 12 bronnen en de Becherovka wordt de dertiende bron genoemd, het bekende digestief, waarin kruidnagel een van de negentien bestanddelen is.

In deze luxe badplaats waren natuurlijk tal van duurdere souvenirwinkels met kristal, sieraden als granaatstenen en de flinterdunne ronde wafelkoeken "*oplatky*" genoemd.

We lunchten gezamenlijk in Hotel Embassy, waar we schnitzel, frites en sla voorgeschoteld kregen voor Kr.250,- p.p. Ik heb bij de lunches de prijzen vermeld, om het verschil met een lunch in eigen land aan te geven.

Aan het einde van de lunch was het mijn taak om Hanna namens ons gezelschap te bedanken voor haar diensten en haar de bekende envelop met inhoud aan te bieden.

De inhoud zal wel naar haar zin zijn geweest, want bij de bus nam ze kussend afscheid.

We gingen daarna verder via Cheb, Plauen (grens) over Gera, Jena, Weimar en Gotha naar **Bad Langensalza**. Onderweg stopten we nog een keer. Deze reis duurde lang omdat we in verschillende files terechtkwamen.

Ondanks de late aankomst in het **Alpha Hotel** werden we warm verwelkomd met een drankje en een hapje. Het was een prima hotel, waar wij het voorrecht genoten van een kamer op de begane grond.

Veel tijd om ons op te frissen hadden we niet. We gingen gelijk aan tafel en lieten ons het driegangen menu goed smaken, ook al kregen we "bollen" i.p.v. aardappelen.

Na het eten hebben we met Hub en Joke van Eijck, Anneke Lambrechtsen en Ben Verlijdsdonk nog een ommetje gemaakt door het plaatsje en koffie gedronken bij een Italiaan, alvorens naar bed te gaan. Einde van de voorlaatste dag.

Zaterdag 27 september 2003

Om kwart over acht zaten we in de bus naar **Erfurt**, om daar nog enige invulling aan de laatste reisdag te geven. Doordat er maar weinig verkeer op de Bundestraße naar Erfurt zat, waren we om negen uur al daar. Bij de Dom was het een bedrijvigheid van jawelste, want er was ter afsluiting van een bepaald jeugdproject een "Jugend-Bibel-Veranstaltung" in de Dom. Op het moment dat wij er aankwamen, begon de kathedraal al vol te lopen met kinderen en begeleiders. Enkele van onze reisgenoten vonden (daarom?) niets aan deze prachtige kerk, waar Rina en ik wel van genoten hebben.

Een half uur vroeger dan gepland, konden we de rondleiding in de Skt. Severi hebben. De pastoor die de rondleiding verzorgde, deed alle moeite langzaam te praten, zodat ook de mensen die minder in Duits thuis zijn, toch het nodige meekregen.

De Skt. Severi is een Stiftskerk van de reguliere kanunniken. Het is een vijfbeukige vroeggotische hallenkerk, opgetrokken tussen 1278 en het midden van de 14^e eeuw en pas aan het einde van de 15^e eeuw overwelfd.

Ze heeft een doopvont uit 1467 met een 15 m. hoge bovenbouw, een Madonna van Gehart uit 1360, een preekstoel uit 1576, een laatgotisch vleugelaltaar uit 1510. Verder het beschilderde vleugelaltaar uit ongeveer 1520 van Peter van Mainz en niet te vergeten de mooie sarcofaag van St. Severus van ca. 1365.

Na de rondleiding waren we vrij om op eigen houtje nog wat in Erfurt rond te dwalen, koffie te drinken en te lunchen. Wij dronken koffie met Thea Pijpers en Ine Engels in een restaurant waar al enkele mensen van ons gezelschap zaten. Daarna liepen we naar de Krämerbrücke en kochten toen maar broodjes voor in de bus.

Om degenen tegemoet te komen die de lunchpauze te lang vonden, hadden we afgesproken om kwart voor een bij de bus te zijn voor de etappe naar Venlo.

Op weg naar Venlo stopten we een keer nog even en ongeveer een half uur later dan het plan was, arriveerden we bij **Hotel Wilhelmina in Venlo**, waar keurig gedekte tafels uitnodigend op ons stonden te wachten. We kregen er een prima diner en tussen de gangen door werden de limericks voorgelezen, die tot dan toe waren ingediend.

Verder had ik het genoeg namens het gezelschap Lenka te bedanken en haar uiteraard een envelop aan te bieden. Over deze uitstekende en charmante chauffeur was geen onvertogen woord gevallen, de hele week niet. Integendeel, alleen maar lof, want behalve een goede vakvrouw als chauffeur, was zij ook nog aangenaam gezelschap.

Ikzelf werd haast verlegen door de warme woorden die Willemien Willems in naam van het gezelschap als dank aan het adres van Ad van der Aa en van mij richtte. Die dank werd voor mij onderstreept met een mooie kristallen gebakschaal en voor Ad ook met enkele kristallen voorwerpen.

Een leuke afsluiting van opnieuw een geslaagde reis, die zo rond een uur of tien eindigde op het parkeerterrein van Vlisco. Iedereen keerde huiswaarts vol van mooie herinneringen aan een prachtige reis met een leuk gezelschap.

Leo van Tilburg.